

Tidsskriftet
DEN NORSKE LEGEFORENING

Godt helsespråk gir klarspråk

AKTUELT I FORENINGEN

TOR MARTIN NILSEN

E-post: tor.martin.nilsen@legeforeningen.no
Samfunnspolitisk avdeling

Erlend Hem og Magne Nylenna har nylig lansert *Helsespråk*. I boken skriver 25 forfattere om ulike sider ved språk og kommunikasjon i helsevesenet.

KLAR TALE: – Dette er en bok for alle som er interessert i helsespråk, det vil si alle som jobber i helsevesenet og alle som trenger helsevesenets tjenester, sier Erlend Hem. Foto: Einar Nilsen

Først og fremst er helsespråket et kommunikasjonsmiddel, men det har også andre funksjoner. Kravene til dokumentasjon og rapportering er blitt store og krever et presist språk i pasientjournaler, epikriser og interne notater. I helsepolitikk og helseforvaltning er også språket et viktig virkemiddel.

Erlend Hem er professor i atferdsmedisin ved Universitetet i Oslo, instituttsjef ved Legeforskningsinstituttet og leder av Gruppe for norsk medisinsk fagspråk. Han forteller at prosjektet springer ut av et langvarig engasjement for norsk helsespråk blant annet i Tidsskrift for Den norske legeforening.

– Et godt og klart helsespråk er nødvendig for både helsepersonell, pasienter, pårørende og publikum. Tidsskriftet er en viktig kanal for å vedlikeholde og videreutvikle et norsk medisinsk fagspråk, og et felles helsefaglig språk kan sikre at alle oppfatter den samme betydningen av samme ord. Men helsespråket må tilpasses formålet. Det er ikke nødvendigvis samme ord og uttrykk som skal brukes i en pasientjournal som i et informasjonsskriv til pasienter og publikum, sier Hem.

Mer aktuelt enn noen gang

Boken er et resultat av et brennende engasjement for norsk fagspråk. Gruppe for norsk medisinsk fagspråk ble etablert i 2015 og består av elleve medlemmer med bakgrunn fra medisin, andre helsefag og språkfag. De arbeider for å styrke bruken av norsk i faglige sammenhenger.

– Vi ønsker å samle leger, annet helsepersonell og språkfolk, slik at vi sammen kan bidra til å vedlikeholde og videreutvikle et norsk helsespråk. Dessuten ønsker vi å stimulere språkinteressen blant kollegene. Boken inneholder også mange gode råd for godt helsespråk, sier han.

Erlend Hem mener det er viktig å ivareta et godt helsespråk, og sett i lys av over ett år med koronapandemi, er det mer aktuelt enn noen gang.

– Med den rivende utviklingen moderne medisin har, endres også helsespråket hurtig. Det er ingen andre enn helsetjenesten selv som kan sørge for å vedlikeholde og videreutvikle et tjenlig språk. Og alle må bidra. Det gjelder ikke minst lederne i sykehus og helseinstitusjoner som må vise at et godt norsk helsespråk er viktig. Vi må lære av andre og få hjelp av andre, men leger og annet helsepersonell må gjøre jobben selv, sier Hem og fortsetter:

– Behovet for helseinformasjon har vært ekstraordinært det siste året. Under koronapandemien har vi sett både gode og mindre gode eksempler på helsespråk. Flere ledere i helsetjenesten har fått ros for klar kommunikasjon. Forsøket med å dele landet i fargekoder, var et eksempel på det motsatte. Slike erfaringer må brukes aktivt i arbeidet for å forbedre språket i alle deler av helsetjenesten.

Stor utvikling de siste tiårene

Helsespråket i Norge har ikke overraskende utviklet seg stort de siste tiårene, ikke minst fordi helsetjenesten er blitt mer spesialisert og internasjonal.

– Leger blir ofte beskyldt for å uttrykke seg uforståelig både i skrift og tale. Ubegripelige ord og uttrykk med opphav i latin og gresk, forkortelser og sjargong har bidratt til mye usikkerhet og engstelse hos pasienter. Enklere har det ikke blitt etter at titalls andre personellgrupper har inntatt helsetjenesten. Ny kunnskap og nye behandlingsmetoder gir nye ord og uttrykk som er vanskelige selv for fagfolk. En fastlege kan i dag ha problemer med å forstå en epikrise fra øyelegen, sier han og utdyper:

– Internasjonaliseringen har for lengst gjort engelsk til vitenskapelig fellesspråk, og også i daglig praksis preger engelske termer helsetjenesten stadig mer. Fortsatt er de fleste brukere av helsetjenester norskspråklige – de tenker på norsk, og de drømmer på norsk. Skal de få «den informasjon som er nødvendig for å få innsikt i sin helsetilstand og innholdet i helsehjelpen», som de etter loven har krav på, må det finnes, og benyttes, norske ord og uttrykk som er dekkende og forståelige.

Et demokratisk problem

En undersøkelse fra OsloMet, Høgskolen i Innlandet og Helsedirektoratet, viste at hver tredje voksne person i Norge i 2021 har problemer med å forstå, vurdere og anvende helseinformasjon. Hem mener det er et demokratisk problem.

– La meg nevne ett eksempel. Hver dag sender norske sykehus tusenvis av brev til pasientene med innkalling til time. Disse brevene har utviklet seg til å bli lange og nesten uforståelige juridiske dokumenter. Undersøkelser fra blant annet Helgelandssykehuset har vist at de som mottar slike brev, stort sett møter opp til rett tid og sted, men mange har ikke forstått hvordan de skal forberede seg. Opp mot 20 prosent av de innkalte pasientene møtte ikke forberedt til behandling, fordi de ikke forsto informasjonen i brevet de fikk. Alle blir tapere: Pasientene får ikke utredningen og behandlingen de trenger, helsepersonell får ikke brukt

tiden sin på beste måte og sykehusene og samfunnet taper penger, sier Hem oppgitt.

Flere nye språkinitiativ

Likevel er det lys i tunnelen. Det er satt i gang flere klarspråkinitiativ som kan få stor betydning.

– I 2019 ba helseministeren om at innkallingsbrevene i spesialisthelsetjenesten skulle forenkles. Et prosjekt har gjort de lange og uforståelige brevene fra sykehusene mer brukervennlige. Det er et godt eksempel på at arbeidet med at klarspråk i helsetjenesten nytter, sier Erlend Hem før han avslutter:

– Dessuten pågår det nå et stort arbeid med å få flyt i kommunikasjonen i alle deler av helsetjenesten. Satsningen på et felles helsespråk, som kom i statsbudsjettet for 2020, skal etablere et nasjonalt, standardisert språk i kombinasjon med helsefaglige kodeverk. Dette vil bidra til bedre kommunikasjon både helsepersonell imellom og i kontakten med pasientene.

Boken *Helsespråk* er åpent tilgjengelig på www.michaeljournal.no

Publisert: 7. juni 2021. Tidsskr Nor Legeforen. DOI:

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2020. Lastet ned fra tidsskriftet.no